

УДК 347.25

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНО ВАЖЛИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Студ. А.І. Ярмач, гр. МгФБ 1-17
Науковий керівник доц. Ю.О. Русіна

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою дослідження є визначення механізму захисту комерційно важливої інформації на підприємстві. Головним завданням є дослідження поняття та сутності комерційної інформації та аналіз системи заходів із забезпечення конфіденційності інформації на підприємстві.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження є комерційно важлива інформація підприємства.

Предметом дослідження виступає процес управління системою захисту комерційно важливої інформації підприємства.

Результати дослідження. Перехід України від індустріального до інформаційного суспільства супроводжується такими негативними явищами, як недобросовісна конкуренція, монополізація ринку, корупція, криміналізація виробничих відносин, тиск з боку державних органів, контроль кримінальними структурами цілих галузей економіки, боротьба за перерозподіл власності, рейдерство, кіберзлочинність, активізація конкурентної розвідки і промислового шпигунства з незаконним використанням спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації тощо. Дія наведених вище явищ в умовах агресивного конкурентного середовища вимагають від підприємців адекватного реагування на них і обумовлюють необхідність протидії негативним чинникам в підприємницькій діяльності. Основною складовою системи економічної безпеки підприємства є захист комерційної таємниці.

У Цивільному кодексі України [1] поняття комерційної таємниці трактується як інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Важливість збереження комерційної інформації досліджена американськими фахівцями, за їхніми підрахунками втрата 20% інформації, що становить комерційну таємницю, веде до розорення фірми протягом місяця в 60 випадках зі 100 [3]. Тому, щоб захистити інформацію, яка є важливою для підприємства, необхідно обмежити доступ до неї. Тобто, кожен працівник має працювати лише з тими даними, які потрібні йому для виконання обов'язків. Наприклад, менеджерів із збуту необов'язково мати доступ до бухгалтерських реєстрів, крім тих, у яких міститься інформація про контрагентів, з якими безпосередньо він працює. Також можна обмежити доступ до контрактів, укладених із постачальниками та покупцями. Комерційному директорові бухгалтерські реєстри потрібні для роботи, як і контракти. Таким чином, дані пов'язані із стратегічним розвитком підприємства, будуть відомі лише його комерційному директорові. Слід зазначити, що не будь-якій інформації підприємство може надати

статус комерційної таємниці, обмеживши таким чином доступ до неї третіх осіб і, перш за все, контролюючих органів.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 09.08.1993 № 611 [2] до комерційної таємниці не можуть бути віднесені:

- установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою діяльністю та її окремими видами;
- інформація за всіма встановленими формами державної звітності;
- дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів;
- відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць;
- документи про сплату податків і обов'язкових платежів;
- інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці;
- документи про платоспроможність;
- відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Наслідки витоку інформації супроводжуються великими витратами на компенсацію втрат підприємства, цей фактор знижує ефективність виробництва в цілому та ймовірність успіху в конкурентній боротьбі. Саме тому питанням захисту комерційної таємниці приділяється все більше уваги. Заходи забезпечення конфіденційності інформації на підприємстві поділяються на зовнішні та внутрішні, які, в свою чергу, поділяються на правові, організаційні, технічні та психологічні (рис. 1).

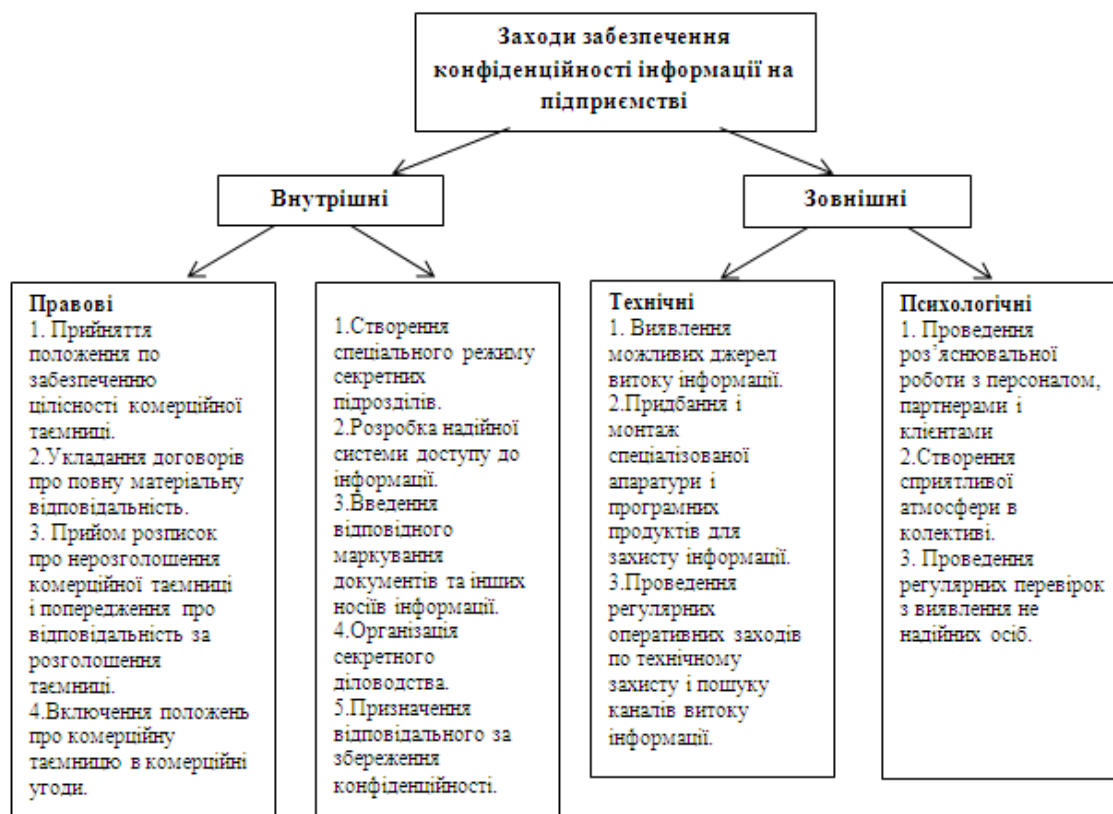

Рисунок 1 – Заходи забезпечення конфіденційності інформації на підприємстві[4]

Контроль за здійсненням обліку, розмноження, збереження і використання документів, справ і видань з грифом «КТ» покладається на уповноважені служби безпеки. Служба безпеки фірми – це самостійний структурний підрозділ, який вирішує завдання безпосереднього забезпечення захисту життєво важливих інтересів фірми в умовах комерційного і підприємницького ризику, конкурентної боротьби. На всіх великих і середніх підприємствах звичайно створюються автономні служби безпеки, а безпеку функціонування невеликих фірм можуть гарантувати територіальні служби за договорами найму одного чи кількох охоронців. До функцій служби безпеки відносять:

- проведення службових розслідувань за фактами розголошення або втрати документів;
- контроль дотримання вимог режиму персоналом фірми і партнерами;
- забезпечення суворого виконання вимог нормативних документів з питань захисту комерційної інформації;
- виявлення і перекриття можливих каналів витоку конфіденційної інформації;
- організація та регулярне проведення навчання працівників фірми і служби безпеки за всіма напрямки захисту комерційної таємниці;
- участь у розробці основоположних документів;
- розробка й здійснення заходів із забезпечення роботи з документами, що містять відомості, які є комерційною таємницею.

Висновки. Таким чином, забезпечення захисту комерційної таємниці – це вимушена, обумовлена конкурентним ринком, цілеспрямована діяльність суб'єкта господарювання, яка включає в себе створення системи захисту інформації з обмеженим доступом і здійснення комплексу правових, адміністративних, організаційних та технічних заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний доступ до неї. Забезпечення захисту комерційної таємниці і конфіденційної інформації залежить від суб'єктивного ставлення до безпеки власного бізнесу керівників підприємницьких структур, які не усвідомлюють і конкретно не знають можливих фінансових збитків від втрати контролю над інформацією, яка забезпечує конкурентні переваги.

Ключові слова: комерційна таємниця, служба безпеки, інформація.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15?find=1&text=505>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993 № 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці»: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п>
3. Бондар О. В. Становлення та еволюція концепцій ситуаційного менеджменту в період опанування інноваційної моделі розвитку економіки України та євро інтеграції // Науковий вісник ПУСКУ (Серія «Економічні науки»). – № 4 (31). – 2008
4. Бондар О. В. Ситуаційний менеджмент. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб та доповн. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 388 с. ISBN 978-611-01-0293-3.